

Voleo bih da nisam video stvari koje sam video

Greg Marinović važi za jednog od najboljih svetskih fotoreportera. Ovaj Južnoafrikanac balkanskih korena kaže da kada bi mogao da vrati vreme unazad nikada ne bi ponovo bio ratni reporter. Svoju intimnu ispovest podelio je sa **Aleksandrom Ajdanić**

Na par metara od čoveka na kolenima koga živog guta plamen benzina kojim je zapaljen dok mu glavu mačetom razbija napadač, stajao je Greg Marinović sa fotoaparatom u ruci. Dok je fokusirao, primetio je da je rano jutarnje sunce tačno u pozadini čoveka koji

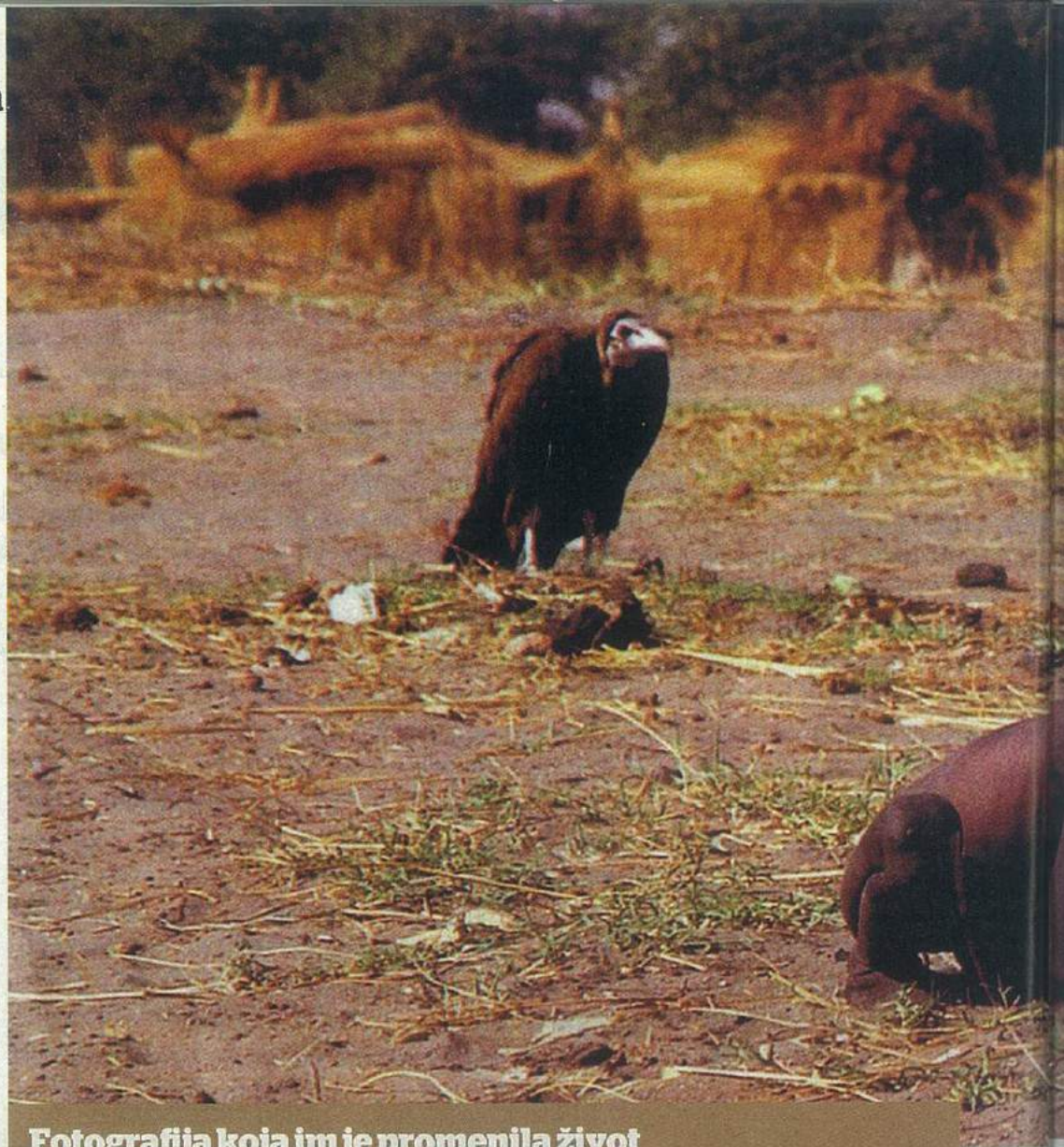
gori. Loše za sliku. Merač svetla mu je zatajio, seća se, i u deliću sekunde Greg je uradio jedino što je mogao – otvorio je blendu široko, na 5.6, i snimio fotografiju koja mu je 1991. donela Pulicerovu nagradu.

Bio je to tek jedan trenutak ludila koji je obeležio poslednje godine borbe protiv aparthejda u Južnoj Africi, slika iz utrobe tajnog rata vođenog između poslednje vlade belaca udružene sa Inkatom, kojom su dominirali članovi Zulu plemena, i Afričkog nacionalnog kongresa Nelsona Mandele. Jedna fotografija iz nagrađene serije o brutalnom ubistvu čoveka za koga se verovalo da je špijun druge strane. Trenutak koji se dogodio tog dana, na tom mestu, kao svedočanstvo ljudske bestijalnosti koja se, kao i dotad, i od tada ponavljala na mnogim drugim poprištima kojima je u pohode išao Greg Marinović.

Dvadeset godina kasnije, jednog ranog majskog prepodneva, Greg sedi ispred kompjutera u svojoj sobi, a iza njega kroz prozor prodire jako jutarnje sunce. U Johannesburgu tek što je počela zima, a intenzitet svetla gotovo je isti kao u prolećem okupanom Beogradu. "Ovde su zime suve, blage", kaže on. Sa spokojnim osmehom na licu, pošto je odvezao decu u školu, proverava e-mail poruke i počinje novi dan intervjuom za *Novi magazin*.

„Zdravo... Kako je? Dobro?“, pita, ne bez akcenta. Ali onda ipak prelazi na engleski. Mada vuče korene sa ovih prostora, rođen je u Južnoj Africi 1962. Devedesetih je proveo tri godine na ratištima bivše Jugoslavije kao ratni fotoreporter. Jezik je savladao koliko je mogao za to vreme. Tu i tamo, dok razgovaramo, ubaci poneku našu reč, sa gotovo detinjom radošću.

RAT KAO SUDBINA: Već desetak godina se Greg Marinović ne bavi ratnom fotografijom. Posle bezmalo dve decenije po svetskim ratištima - od domovine, preko Izraela i Palestine, Angole, Rusije, Somalije, do Indije, Mozambika, Ruande, bivše

Fotografija koja im je promenila život

Ima onih koji nisu izabrali da prekinu, nisu umeli da stanu na vreme. Među njima je i Gregov prijatelj Kevin Karter, još jedan od četvorice fotoreportera, članova legendarnog južnoafričkog Beng-beng kluba koji je beležio poslednje trzaje aparthejda, i još jedan dobitnik Pulicerove nagrade. U Sudanu 1993. Karter je snimio fotografiju koja do danas nije izbrisana iz sećanja sveta, na kojoj ogromni beloglavi sup odmerava žrtvu, izgladnelu devojčicu koja je pala na zemlju. Naredne godine stigla je nagrada, a nekoliko meseci kasnije Karter je izvršio samoubistvo. Sama fotografija i lavina kritika zbog toga što je nameštao objektiv umesto da je oterao strvinara nisu bili direktan povod što je Karter sebi oduzeo život. Godinama je sve dublje tonuo u depresiju zbog strahota kojima je bio svedok. Poslednja kap za Kartera bila je pogibija još jednog "Beng-bengaša" Kena Osterbroka. Svega par dana pošto je dobio nagradu, Kevin je, skupa sa Kenom i Gregom otišao na teren u Tokovu, 25 km od Johannesburga, gde je došlo od sukoba. Karter je kasnije tog dana na radiju čuo da je Osterbrok poginuo i sebe je okrivio za njegovu smrt. Verovao je da je on trebalo da "popije metak" koji je usmrtio Kena. Tog istog dana Greg Marinović je ranjen. Zamalo je izbegao Kenovu sudbinu.

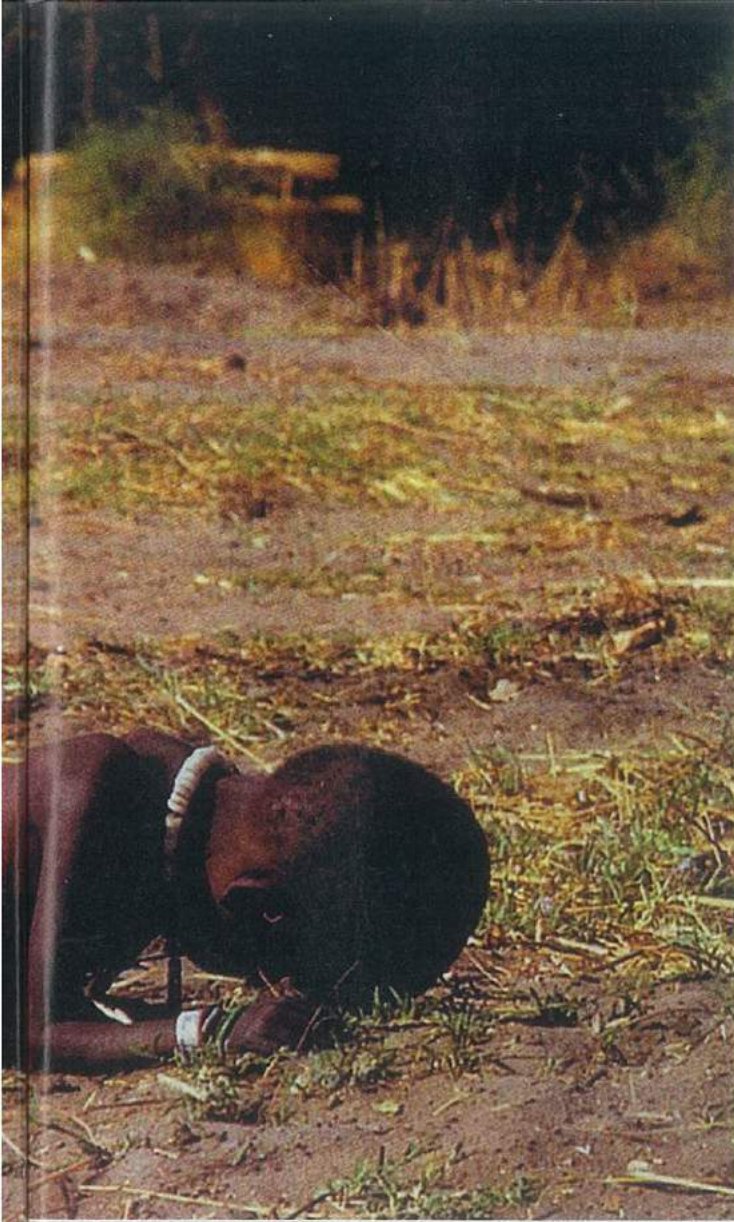
Jugoslavije, Čečenije i Avganistana, gde je četvrti i poslednji put ranjen, završio je s tim poslom zauvek.

„U Avganistanu sam shvatio da je to sve besmisleno i odlučio sam da prestanem. Bilo je teško posle tolikih godina, jer to je bio posao“,

priča Greg koji se kao ratni izveštač, između ostalog, potpisivao ispod fotografija za AP, TIME, The New York Times, The Washington Post, Wall Street Journal, Newsweek, The Guardian.

„Bilo je potrebno neko vreme da

se prilagodim novim okolnostima, novom poslu... Ali, čovek se brzo navikne na bolje. Biti ratni reporter je privlačno, na neki način donosi zadovoljstvo, uzbudljivo je, putuješ, čini ti se da si centar sveta..., a zapravo nisi! Možda si u jednom trenutku u centru vesti, ali to je sve. Čovek ponekad misli da je važniji nego što jeste, ali sve to jednom prestane. Okreneš se nekom drugom životu, počneš da radiš ono što zaista voliš, a ja volim da radim dokumentarce...“, priča naš sagovornik. Tako je i počeo. Kao slobodnjak, radio je kao pomoćnik urednika na dokumentarnom projektu o socijalnom uticaju aparthejda u Južnoj Africi. S kamerom u ruci, beležeći ono na šta je nailazio, nije, kaže, mogao da ignoriše nasilje koje se odvijalo pred njegovim očima.

„Uleteo sam u najtamnije strane

Greg Marinović dobio je 1991. godine Pulicerovu nagradu za fotografiju na kojoj se vidi čovek na kolenima koga živog guta plamen benzina kojim je zapaljen, dok mu glavu mačetom razbija napadač

Film nije život

Prema Gregovoj knjizi, koja govori o radu i životu četvorice fotoreportera koji su ovekovečili pad aparthejda u Južnoj Africi, snimljen je istoimeni film koji je krajem prethodne godine već obišao američke, a ovog proleća stiže i na evropske velike ekrane.

Kako je bilo gledati sebe, svoj život, možda najbitniji deo svog života, na velikom ekranu?

„To nije moj život. To je samo film, to je Holivud. Vrlo je različit i od knjige i od života“, kratko i suvo kaže naš sagovornik, bez ikakve želje da dalje govori o filmu.

tog doba, u stravična ubijanja. To je sve bilo šokantno za mene, užasno. To što sam beležio kamerom nije imalo nekog velikog uticaja, ali mi je obezbedilo posao za agenciju AP, kasnije i za druge svetske medije“, objašnjava Greg. Sa sigurnim poslom i redovnom platom u džepu radio je svoj posao i to je bilo to. „Sve ostalo bilo je stravično, ono što sam video, doživleo... Bio sam stalno depresivan“.

Užas je smenjivao drugi užas. Hladnokrvna svest i mirna ruka već su bili dovoljno uigrani nekoliko go-

dina kasnije, kada je stigla Pulicerova nagrada. Greg je tada, dok se tr-

čeći udaljavao od mesta na kojem se živ čovek pretvarao u buktnju dok mu je mačeta lomila lobanju, i dalje slikao. Prizor jeziv koliko svakome ko je video fotografiju, toliko i Marinoviću. Nemalo je onih koji mu pripisuju zaslugu za obelodanjivanje tajnog rata što je, veruje se, ubrzalo pad aparthejda.

Ali, Greg nije čovek koji govori o zaslugama i nagradama, a bilo ih je sijaset. I sada, posle svih tih godina, o poslu koji je radio misli isto što

se neprekidno provlači medijima, a i mislima svakog od nas – kako je moguće snimiti grozote rata i ljudske tragedije iz takve blizine, naizgled bez ikakve emotivne reakcije? Da li se reporteri u tim trenucima pretvaraju u hladno, bezosećajno oko kamere? Gde nestaje, ili kada prestaje njihova neutralnost, njihova humanost, želja da spasi ljudski život umesto što slikaju kako nestaje? Na kraju, i oni su samo ljudi, i pre ili kasnije i sami plate emotivnu cenu.

“To je posao. Nešto što si dobrovoljno izabrao da radiš. Kad počinješ da se baviš ovim poslom ulaziš u njega ne znajući zapravo šta te čeka. Ne znaš šta i gde može da se dogodi, u kojem pravcu će stvari krenuti. Ali tu si, to si odabrao. Mislim da dižemo previše prašine oko emotivne, fizičke ili bilo koje druge cene koju plaćaju ratni izveštači”, obrazlaže Greg. “Sam si napravio izbor, radiš to jer želiš to da radiš, dakle uvek možeš da prestaneš”.

je mislio i kada je počinjao. “Nisam otvrdnuo. Nikada to nisam voleo, ni onda ni sada, ja sam druga vrsta čoveka, mekan sam. Kada bih mogao da vratim vreme unazad nikada to ne bih radio. Ne kajem se zbog iskustva koje sam stekao i stvari koje sam naučio, ali voleo bih da nisam video neke stvari koje sam video. Želeo bih da ih izbrišem iz pamćenja, ali ne mogu. To se ne može. Nije reč o slikama koje se vraćaju, nego o proživljenom iskustvu”, kaže Greg.

Surovo racionalan i bezrezervno iskren kada govori o svom doživljaju posla kojim se bavio i kojim se stotine njegovih kolega i danas bavi, ne ostavlja sagovorniku dilemu koja

Beng-beng klub - mit ili stvarnost?

“Beng-beng klub nikada nije postojao. To je medijska kreacija. Izmišljotina. Mi nikada nismo radili zajedno, nikada nije postojao klub koji ide okolo i slika. Sve što smo imali zajedničko to je da smo bili fotoreporter, da smo radili isti posao u poslednjim godinama aparthejda i da smo se poznavali. Žao i ja brzo smo se zblížili, Kevina i Kena sam znao, ali prijatelji smo postali tek kasnije. Međutim, ne sećam se ni jednog jedinog dana da smo sva četvorica radili skupa”.

U Johanesburgu su ih najpre zvali Beng-beng paparacima, što je svakog od njih izluđivalo. “Kasnije, posle Karterovog samoubistva, magazin Time objavio je tekst s naslovom The Bang-Bang Club i tako je sve počelo. Tako je klub postao neka realnost, iako u stvarnosti nikada nije postojao”.

Da li je ikada pomislio da je smrt mogla da ga zatekne sa fotoaparatom u ruci?

“Mislio sam o tome, jer to je bila izvesnost, jer to se događalo ljudima oko mene. Ali, zapravo, ne veruješ da to može tebi da se dogodi. Ne veruješ da to ZAISTA može da ti se dogodi. Ali, iako misliš o tome, ipak radiš taj posao jer želiš da ga radiš, iako znaš da je opasno. Nije u pitanju sama opasnost, već je reč o posledicama situacije u kojoj se nađeš. I onda je došao trenutak kada sam prvi put pomislio da će mi se to zaista i dogoditi, a ne samo da može da se dogodi”, kaže Greg.

Krajem prošle godine četvrti član

Beng-beng kluba Žoao Silva izgubio je obe noge do kolena, nagazivši na minu u južnom Avganistanu dok je, kao izveštač Njujork tajmsa, bio u patroli sa američkim vojnicima sa fotoaparatom u ruci. Od tada je u bolnici. "Noge su u redu, te rane su sanirane. Ali, infekcije se smenjuju jedna za drugom. Ni posle šest meseci nema napretka", kaže Greg, koji je sa Žoaoom stalno u kontaktu.

Greg ne priznaje sentimentalnost, prihvata stvari onakvim kakve jesu.

iskreni prikaz o tome kako su se ova četiri momka suprotstavljala tragediji, rizicima, izazovima i, pre svega, sopstvenim dilemama dok su istoriji ostavljali neprocenjive dokumente.

Greg je objavio još tri knjige, snimio desetak dokumentarnih filmova, među kojima ima i mirnodopskih tema, ali suočavanje s pogubnošću rata prelama se kroz većinu njih. Tragedije su svuda iste, na svim ratištima na kojima je bio.

nalin svejedno radi".

Trenutno radi na tri knjige. Jedna je vezana i za prostor bivše Jugoslavije i sudbine nekih ljudi iz Internacionalne brigade koje je upoznao dok je boravio ovde, a koje je posao odveo dalje po svetu, pa i do pokušaja atentata na bolivijskog predsednika Moralesa. Druga knjiga je o Eritreji, a trećom se opet vraća na Južnu Afriku, na vremena bremenita tajnama, i priču o svojoj majci koja je jedno vreme bila udata za

Gana kroz objektiv

Već desetak godina Greg Marinović se ne bavi ratnom fotografijom. Za čitaoce *Novog magazina* odabrao je seriju fotografija koje je nedavno uradio u Gani, na kojima je predstavljen život običnih ljudi na ulici i njihova opsednutost fudbalom

Možda je to njegov način da lakše svari godine i užase kroz koje je prošao, samoubistvo Kartera, pogibije prijatelja i neznanih reportera. Koliko god da je pitanja i moralnih dilema oko posla ratnih izveštača, pravi odgovor nalazi se jedino duboko u Gregovoj i dušama njegovih kolega, iza ožiljaka koji se ne vide golim okom i koji se ne mogu pretvoriti u reči. Greg to i ne pokušava. Ono što je imao da kaže rekao je kroz knjigu koju je napisao skupa sa Žoaoom Silvom "The Bang-Bang Club", objavljenu 2000. godine.

Za knjigu su mnogi kritičari davno već rekli da predstavlja udžbenik za ratne izveštače. Ona je

Ipak, kaže da ništa nije bilo tako šokantno kao iskustvo u Južnoj Africi. "Imam i neke jugoslovenske korene, radio sam i tamo tokom rata, ali to nije isto. Južna Afrika je ipak moja zemlja i sve ostalo je manje lično".

Sada, kada je iz njegovih vena odavno istekao ratni adrenalin, radi stvari koje zaista voli. Šta ga sada motiviše?

"Priča. Volim priče. Oduvek sam želeo da razumem druge ljude, njihove živote. Zato sam svojevremeno i počeo da se bavim fotografijom. Volim da se udubim u priču, da je godinama pratim. Nema više šokantnih situacija, ali čovek lako nauči da živi bez svega toga. Adre-

čoveka koji je, kako se deset godina kasnije ispostavilo, bio najnotorniji ubica u istoriji te zemlje. "Takav je život", kratko uz osmeh komentariše Greg.

I dalje radi dokumentarce, i dalje je profesionalni fotoreporter, radi po zadatku, ali daleko od konfliktnih zona. Nije ljubitelj digitalne tehnologije. "Šta ću da ostavim deci? CD-ove?", sa malo sarkazma u glasu kaže Greg, koji je ostao i dalje veran analognoj fotografiji. Pričamo o crno-belim fotografijama, u čiju snagu veruje. I dodaje: "To nisu crno-bele slike. Mi slikamo sivo, sve nijanse sivog..., onako kakav je i život".